

KARLSTADS KOMMUN

SAMRÅDSREDOGÖRELSE

Masshushållningsplan – Tillägg till översiktsplanen

INLEDNING

Karlstads kommun har tagit fram en masshushållningsplan som innehåller ställningstaganden för en hållbar materialförsörjning och redogör för olika områden med potential för täktverksamhet inom kommunen. Planen är tänkt att bli ett tematiskt tillägg till översiktsplanen.

Planförslaget och tillhörande miljökonsekvensbeskrivning var föremål för samråd mellan 2 mars och 4 maj 2020. Ett dialogmöte hölls med verksamhetsutövare den 12 mars 2020 där sju personer från fem aktörer inom berörd bransch deltog. Ett möte öppet för allmänheten var planerat till 30 mars, men på grund av Covid-19 ställdes mötet in och frågor och synpunkter hänvisades direkt till berörda tjänstepersoner. Anmällda till mötet informerades direkt.

Förslaget till masshushållningsplan har under samrådet delgetts till berörda kommunala och statliga remissinstanser, föreningar, grannkommuner och samtliga verksamhetsutövare inom länet inom berörd bransch.

Planen och tillhörande miljökonsekvensbeskrivning har även funnits tillgänglig på kommunens hemsida och i fysisk form i entrén till samhällsbyggnadshuset och i Karlstadsrummet på stadsbiblioteket. Annons om samrådet fanns i lokaltidningarna torsdagen 5 mars.

PLANPROCESSEN

Alla synpunkter som inkommit under samrådstiden sammanställs i detta dokument och planförslaget revideras utifrån dessa. Den reviderade planen ställs sedan ut under minst 2 månader då det återigen finns tillfälle att granska förslaget. Efter utställningen finns möjlighet att göra mindre revideringar innan planen antas av kommunfullmäktige. Inkomna synpunkter under utställningen sammanställs i ett särskilt utlåtande. Tre veckor efter att kommunfullmäktige antagit planen får denna laga kraft.

SAMMANFATTNING OCH STÄLLNINGSTAGANDEN

Under samrådet har de inkomna synpunkterna främst berört behovet av icke ersättningsbart naturgrus i relation till kommunens ställningstaganden i frågan om naturgrustäkter. Synpunkter har även berört beskrivningen av möjliga ersättningsmaterial i kommunen tillsammans med en diskussion kring miljöbelastning i fråga om transportavstånd i förhållande till vad som anses som rimliga ersättningsmaterial för naturgrus. En återkommande synpunkt under samrådet har även varit att materialets kvalitet och särskilda egenskaper inte ges tillräcklig vikt vid bedömningen av lämpliga platser för täkter. Avsaknaden av potentiella områden för bergtäkter i östra delen av kommunen har även lyfts som en brist. Kommunens ambitioner kring masshushållning inom kommunen har under samrådet mötts av positiva reaktioner.

Utifrån de inkomna synpunkterna har följande större ändringar gjorts i planen inför utställning:

- Kommunens ställningstagande kring naturgrustäkter har förtydligats till att fortsatt brytning av naturmaterial ska vara möjligt där inget tillgängligt ersättningsmaterial finns inom ett rimligt

avstånd eller till en rimlig kostnad. Vad som anses rimligt hänvisas till SGU's vägledning och den lokala kunskap som sammanställs i tabell på sidan 17.

- Tabell 1 som behandlar möjliga ersättningsmaterial för naturgrus har uppdaterats och verksamhetsutövare i kommunen har getts ytterligare ett tillfälle att granska denna genom ett mailutskick 2020-06-10.
- Specialförekomster både vad gäller berg och grus har lyfts fram tydligare i förslaget och att dessa ska värderas högre än allmänna förekomster. Ett tydliggörande har även gjorts att bedömningen av särskilt värdefulla kvaliteter och egenskaper hos materialet görs under rubriken "Brytning, kvalitet och transport". Under rubriken lyfts tydligare fram att för speciella material kan längre transportavstånd än 20 km accepteras.
- Kommunen lyfter fram att en fortsatt utveckling av Rör bergtäkt och Nyeds-Hulteby bergtäkt kan ses som en potential för att säkra ballastförsörjningen i östra delen av kommunen. Ingen geografisk avgränsning av områdena görs, utan utpekandet ska ses utifrån de kriterier för lämpligt område för bergtäkt som kommunen anger på sidan 26.
- Västra torp 1:6 (Ilanda) har tagits bort i listan över platser där massor hanteras då masshantering i detta område har upphört.
- Förtydligande kring användningen av kommunens masshanteringsstationer.
- Tydliggörande av åtgärder för att förhindra spridning av invasiva arter.
- Kompletterande förslag till krav vid bygg- och anläggningsprojekt genom att där så är möjligt ska massbalans vara utredd innan upphandling av entreprenör utförs.
- Redaktionella ändringar och rättning av sakfel.

Kommunens kommentarer och hantering av synpunkterna presenteras i detalj på kommande sidor.

INKOMNA YTTRANDEN

Under samrådet har följande inkommit med yttranden som på kommande sidor redovisas i sin helhet tillsammans med kommunens svar i kursiverad stil:

• Länsstyrelsen Värmland	• Socialdemokraternas Agenda 2030 – Miljögrupp
• Trafikverket	• NCC
• Sveriges geologiska undersökning	• Skanska
• Lantmäteriet	• LBC frakt
• Miljöförvaltningen, Karlstads kommun	• Västvärmlands LBC AB
• Kultur- och fritidsförvaltningen, Karlstads kommun	

STATLIGA REMISSINSTANSER

Länsstyrelsen Värmland

Sammanfattning

Länsstyrelsen anser det viktigt och positivt att kommunen tar fram en masshushållningsplan och ser det som ett välfungerande underlag för kommunens arbete med dessa frågor.

Länsstyrelsen saknar i nuläget konkreta planer för framtagande av en regional försörjningsplan men är medveten om behovet och fördelarna med ett sådant regionaltäckande underlag.

Det är positivt att kommunen har ambitionen att planera och kontrollera återanvändning och återvinning av schaktmassor som uppkommer vid exploateringsprojekt för att minska på uttag av täktmaterial. Länsstyrelsen vill lyfta att kommunen tar sig an en svår och komplicerad uppgift. En av svårigheterna är att ta reda på kvalitén (stabilitet, halt av organiskt material, föroreningshalter

m.m.) på massorna för att senare kunna återanvända dem på rätt ställe. Detta innebär att det kan krävas undersökningar i flera led, både på den befintliga marken och kommande schaktmassor samt undersökning av marken och platsen dit de ska fraktas.

Kommunövergripande översiktsplan

Aktuell masshushållningsplan har upprättats som ett tematiskt tillägg och utgör därför en del av kommunens nu gällande översiktsplan. Under perioden som detta tematiska tillägg till översiktsplanen tas fram pågår även arbete med att ta fram en ny kommunövergripande översiktsplan. Länsstyrelsen har inte i dagsläget möjlighet att se samverkan mellan dessa två pågående arbeten. Det optimala är att tematiskt tillägg bygger på en aktuell översiktsplan. Kommunen anger att masshushållningsplanen ska aktualitetsprövas en gång per mandatperiod i samband med aktualitetsprövningen av kommunövergripande översiktsplan. Länsstyrelsen vill uppmärksamma på ändringar i plan- och bygglagen som har trätt i kraft den 1 april 2020, ändringar gällande bestämmelser i 3 kapitlet. Ändringar innebär bland annat att planeringsstrategin har ersatt aktualitetsprövningen.

Kommentar från kommunen: I takt med arbetet med den kommundäckande översiktsplanen går framåt har de båda planerna nu synkroniserats inför utställning. Bland annat har den översiktliga beräkningen av framtida ballastbehov inom kommunen uppdaterats utifrån de preliminära utbyggnadsambitioner och befolkningsprognoser som framkommer i den nya översiktsplanens förarbeten.

Skrivningarna kring planens aktualitet uppdateras utifrån de lagförändringar som trädde i kraft under samrådsperioden.

Planeringsunderlag och allmänna intressen

Planunderlag

Länsstyrelsen har synpunkter kring vissa begrepp och vill förtydliga vissa processer och informera om förändrade förhållanden. Länsstyrelsen vill upplysa att Truve grustäkt inte längre finns och att beslut om godkänd efterbehandling är under framtagande. Vidare kommer i närtid att genomföras slutbesiktning i kommunens försorg av Hynboholm berg och grus. Även efterbehandlingsplan för Hynboholm grus revideras i sin slutliga form just nu och kommer att avslutas under året. Återställning av Sofiedal grus pågår och kommer troligen hinna avslutas under året. Ölmskog finns kvar och används inte till annat än husbehov.

Kommentar från kommunen: Förhållandena kring tillståndsgivna grustäkter uppdateras i planen inför utställning. I dagsläget finns utifrån detta endast en aktiv grustäkt i kommunen och det kan finnas anledning att utvärdera om denna och täkter i grannkommuner täcker behovet av icke ersättningsbart material inom Karlstads kommun. Detta anser kommunen lämpligt att utreda på en regional nivå i samband med en framtida regional materialförsörjningsplan. Utpekandet av potentiella områden för täkter i masshushållningsplanen speglar kommunens vilja att fasa ut användandet av naturgrus inom kommunen. Kommunen avser dock inte att helt utesluta möjligheten att vid ett påvisat behov av naturmaterial, som inte går att ersätta med annat, stödja ansökan om nya tillstånd för naturgrustäkter inom kommunen. Samhället kommer troligen alltid ha ett visst behov av naturgrus och det åligger verksamhetsutövaren att påvisa att den aktuella kvaliteten på platsen uppfyller detta behov. Inför utställning av planen förtydligas kommunens ståndpunkt i frågan och avsnittet kring behov av visst fortsatt uttag av naturmaterial utvecklas.

Skrivelsen angående massor vid byggprojekt kan utvecklas avseende provtagning av massor. Vid schaktning och grävning inom tätbebyggt område är det viktigt att schaktmassorna provtas för att skaffa kunskap om var massorna är möjliga att återanvända. Det kan till exempel finnas

tungmetaller, PAH eller andra oljehaltiga föroreningar som inte lämpar sig för återanvändning på alla platser.

Kommentar från kommunen: Informationen förs in i planbeskrivningen.

Under kapitel 4, råd för masshushållning, behöver kommunen förtydliga begreppen kring återvinning av avfall. Om massorna inte ska betraktas som avfall gäller definitionen i avfallsförordningens 11 § pkt 3. Byggnation med uppgrävd icke förorenad jord i sitt naturliga tillstånd på **den plats** där grävningen utfördes är undantagna avfallsförordningen. Kommunen behöver därför definiera och precisera i planhandlingen vad kommunen menar med uttrycket **plats**. Länsstyrelsen vill även påpeka att det inte är grad av förorening som styr om massorna betraktas som avfall eller inte. I detta sammanhang är det avgörande om innehavaren vill göra sig av med ett ämne eller föremål, se vidare definition på avfall i 15 kap i miljöbalken. Under ”Återvinning av avfall som klassas som avfall” kan informationen förtydligas. Beroende på mängder, föroreningsnivåer och val av plats så kan åtgärden bli anmälnings- eller tillståndspliktigt enligt miljöprövningsförordningen. Tillsynsmyndigheten bör kontaktas för rådgivning. En bedömning av risknivån ska dock göras av avfallsinnehavaren, se dokument från miljösamverkan Sverige. Schaktmassor/avfallet kan hamna på olika nivåer i riskbedömning, U, C eller B-nivå. Länsstyrelsen vill upplysa att det just nu pågår arbete nationellt som innebär att dessa nivåer troligtvis kommer att förändras. Under ”Deponering av schaktmassor” behöver kommunen förtydliga vad inert avfall är. I planhandlingen benämns felaktigt vad som menas med inert avfall. För korrekt benämning se Förordning om deponering av avfall (2001:512).

Kommentar från kommunen: Formuleringarna har setts över inför utställning av planen.

Kommunen tar upp under ”Åtgärder för masshushållning” många värdefulla punkter som Länsstyrelsen välkomnar, till exempel interna möten och kunskapsspridning till planerare och bygglidare, kartläggning av platser med behov för återanvändning av massor samt att skapa rutiner för att undvika spridning av invasiva arter. Länsstyrelsen ställer sig dock frågande till behovet av en inert deponi i punkt 6 och ser behov av att kommunen beskriver och tydligare förklarar innebörden. Inerta massor som uppfyller kriterierna i deponeringsförordningen kan i många fall återanvändas om föroreningsnivåerna inte är för höga eller att den organiska halten inte är för hög. Lätt förorenade massor med hög halt av organiskt material såsom vägdikesmassor som inte går att använda i anläggningsändamål kan dock vara ett problem.

Kommentar från kommunen: Behovet av en deponi för inert avfall grundar sig i en önskan om att minska transporter av obbyggbara massor och inte låta denna typ av massor ta upp plats på andra förvaringsytor. Det upplevs idag saknas plats för massor som är geotekniskt dåliga och som inte går att sortera. En inert deponi inom kommunens gränser skulle ur detta perspektiv ha både en miljö- och kostnadsmässig nytta. Återanvändning av massor är dock första steget, vilket framkommer i kapitlet ”Råd för återanvändning av massor”.

Länsstyrelsen anser att det är bra med kommunens höga ambition att återanvända massor som uppkommer i olika exploaterings och byggprojekt vilket framgår under ”Råd för återanvändning av massor”. Det är även bra med uppmuntran till kontakt med ansvarig myndighet som oftast är miljöförvaltning och vissa fall Länsstyrelsen. Under ”Förslag till krav vid byggprojekt” vill Länsstyrelsen påminna att det vid större projekt och en tillfällig etablering av en masshanteringsstation behövs en anmälan göras till miljöförvaltningen. Vidare bör benämningen *rena massor* undvikas, det finns inga rena massor utan massor kan komma från en jungfrulig mark och ej vara mänskligt påverkad. Eftersom bakgrunds nivåerna varierar från plats till plats behöver

kommunen förtydliga vilka föroreringsnivåer som det menas ska användas. Vidare bör det förtydligas vem inom kommunen som ska kontaktas vid överskottsmassor.

Kommentar från kommunen: Formuleringarna förtydligas i planen inför utställning.

Vidare har SGU inlämnat ett detaljerat yttrande till Länsstyrelsen. Länsstyrelsen har lyft några enskilda synpunkter i skrivelsen nedan men avser, för tydlighetens skull och för att några viktiga detaljer inte går förlorade, skicka SGU:s yttrande i sin helhet till kommunen.

Utpekade bergtäkter

Inga lämpliga platser har pekats ut i östra delen av kommunen vilket är en brist med hänsyn till ambitionen att transportsträckan för ballast ska vara mindre än 20 km. Vid värdering av platser för bergtäkt har flera styrparametrar ingått dock inte berggrundens kvalitet. Detta anser Länsstyrelsen likt SGU utgör en brist i planhandlingen eftersom bedömningen inte innefattar själva råvarans materialegenskaper. Bergkvalitet bör lämpligen införas som en egen parameter. Materialegenskaperna är en betydelsefull parameter vid bedömningen om platsens betydelse för en hållbar materialförsörjning.

Kommentar från kommunen: Vid utpekande av potentiella områden för täkter har endast analys gjorts av befintliga kartläggningar av förutsättningar för ballastproduktion i kommunen, vilket främst är tidigare inventering av potentiella områden för täkter från 1992. Dessa områden har värderats utifrån framtagna metod och de områden som utifrån kommunens ställningstaganden fortsatt anses potentiella ligger endast i väst. Dock utesluts inte att det kan finnas lämpliga områden för täkter i öst, som inte fångades in i inventeringen 1992. Exempelvis var inte de täkter som redan idag finns etablerade i kommunens östra del med i inventeringen, men dessa anses fortsatt lämpliga för brytning av material utifrån kommunens metod. Inför utställning av planen förtydligas detta och fortsatt brytning inom närområdet för Nyeds-Hultheby bergtäkt och Rör bergtäkt (tidigare kallad Väse bergtäkt) pekas ut som lämpligt. Råvarans kvalitetsegenskaper har vägts in i kommunens bedömning och ingår i den metod för värdering av lokalisering av täkter som arbetats fram. Parametern har bedömts under rubriken "Brytning och transport". Detta då kommunen är av uppfattningen att en särskilt god kvalitet eller specialmaterial kan motivera ett längre transportavstånd, vilket avvägningen gjorts mellan inom denna rubrik. Även detta förtydligas i planhandlingen inför utställning och rubriken där denna avvägning görs omformuleras till "Brytning, kvalitet och transport".

Klimatanpassning

Länsstyrelsen välkomnar kommunens avsikter kring återanvändning av massorna bland annat ur klimataspekten. Vidare vill Länsstyrelsen lyfta att detta kan ses som ett viktigt steg utifrån en cirkulär ekonomi. Länsstyrelsen ser dock behov av förtydligande för att konkretisera kommunens ställningstagande avseende återanvändning av massor framför uttag av nytt material från täkter. Texten kan omformuleras enligt SGU:s förslag: "Användbara massor som uppkommer vid exploatering (vägar, byggnation etc.) ska fullt ut användas till de områden de är lämpliga för och på så vis minska behovet av uttaget av nytt material i täkter." Planhandlingen tar upp viktiga ersättningsmaterial för naturgrus. Kommunen skriver dock att det inte är ekonomiskt rimligt att ersätta naturgrus i tillverkningen av betongpannor. Länsstyrelsen vill i detta sammanhang lyfta SGU:s information om att det finns företag i Sverige som tillverkar kärnan i dessa produkter av krossat berg varför det är rimligt att kunna minska naturgrusandelen ytterligare. En viktig aspekt angående naturgrus är att kvalitetsklassningen av berggrundens lämplighet för betongändamål inte är gjord inom kommunen, vilket är av stor betydelse för att ersätta naturgrus med alternativa material.

Kommentar från kommunen: Ställningstagandet angående återanvändning av massor revideras enligt SGU's förslag. Vägledningen kring ersättningsmaterial för naturgrus revideras inför utställning av planen utifrån den kunskap som inkommit under samrådet från olika parter.

Kulturmiljö

Karlstad kommun bedömer att det är olämpligt med bergtäkt inom eller i anslutning till betydelsefulla forn- och kulturhistoriska lämningar mm. Länsstyrelsen vill i detta sammanhang rekommendera kommunen att istället för uttrycket ”betydelsefulla fornlämningar” använda benämningen ”fornlämningar”. Vidare menar Länsstyrelsen att i skrivelsen angående kommunens bedömning om platser som är uteslagna för bergtäkt bör uttrycket ”regionalt unika fornlämningar” ses över. En bedömning om vad som är regionalt unikt i frågor rörande fornlämningar åligger Länsstyrelsen. Därför bör kommunen överväga att planera för en bergtäkt i områden där det inte förekommer redan idag kända fornlämningar. Länsstyrelsen menar att det vore bättre att utesluta idag kända fornlämningar liksom kommunen utesluter andra typer av kulturhistoriskt tillståndspliktiga miljöer. Bryngelsrudmossen omnämns som ett potentiellt område för bergtäkt. Om avsikten är att utöka bergtäkten förefaller det att området kan innefatta två förhistoriska gravar i form av en stensättning och ett röse. Dessa är inte unika i sig men ingår i ett större område med förhistoriska lämningar vilka utgår från det område där Norsälven mynnar ut i Väneren för att följa vattendraget norrut mot Frykensäarna. Området kan sägas utgöra ett av flera i länet unika kärnområden för bronsålder/järnålder med ett flertal rösen, stensättningar och fornborgar. Genom att sätta in fornlämningar i ett större sammanhang kan även lämningar, som inte är unika i sig, visa sig utgöra delar av ett komplext system av lämningar. Lämningar som tillsammans skapar ett större närmast regionalt unikt område med fornlämningar. Detta resonemang visar på svårigheten att nyttja begrepp ”regionalt unika fornlämningar”.

Kommentar från kommunen: Planförslaget ändras till att beskriva att förekomsten av fornlämningar oavsett bedömning av lämningens regionala betydelse ska utesluta täktverksamhet om värdet bedöms påtagligt skadas. Det potentiella området för utökad täktverksamhet vid Bryngelsrudmossen har anpassats för att inte innefatta området med idag kända fornlämningar, detta förtydligas i planhandlingen och i miljökonsekvensbeskrivningen.

Friluftsliv

Länsstyrelsens ställningstagande är att den föreslagna planen hanterar friluftsvärden på ett föredömligt och tydligt sätt. Planen ger goda förutsättningar för att människors möjlighet att utöva friluftsliv inte försämras genom masshantering och nya täkter. Länsstyrelsen vill i detta sammanhang lyfta vikten av utveckling av kommunens kunskapsunderlag för friluftsliv.

Naturvärden

Länsstyrelsen välkomnar kommunens ambition och redovisning av åtgärder mot bekämpningen av invasiva arter.

Länsstyrelsen vill redan nu lyfta några viktiga aspekter i efterföljande processer. Länsstyrelsen förespråkar att vid ianspråktagande av nya markområden, inventeringar inför exploateringar görs i första hand med stöd av den svenska standard som är framtagen för ändamålet. SS 199000:2014 eller liknande. Skyddade områden ska identifieras och försiktighetsmått gentemot dessa ska redovisas. Det bör även undersökas om området kan hysa förekomst av fridlysta och hotade/rödlistade arter. Vid exploatering av större områden bör det även redovisas hur åtgärden kan komma att påverka den gröna infrastrukturen i landskapet.

Kommentar från kommunen: Planhandlingen kompletteras med denna information i tabellen med vägledning kring bedömning av naturvärden på sidan 39.

Riksintressen*Kommunikation*

Kommunen gör bedömning att i det fall ställningstagandena i masshushållningsplanen följs bedöms inte några riksintressen skadas, därmed inte heller riksintresse för kommunikation. I detta sammanhang är viktigt att lyfta att Trafikverket bedömer på motsvarande sätt angående de korridorer som kan bli aktuella för eventuell framtida utveckling av riksintressen för transportinfrastruktur, se Trafikverkets yttrande i sin helhet. Länsstyrelsen har inget att tillägga.

Kommentar från kommunen: Se svar på Trafikverkets yttrande nedan.

Trafikverket*Ärendet*

Trafikverket har tagit del av rubricerat ärende som syftar till att göra Karlstads kommun mer resurshushållande samt att tydliggöra kommunens ställningstaganden kring lokalisering av täkter. Med resurshushållande avses hela masshanteringen från täktverksamhet, till återanvändning av uppschaktade massor och minskade transporter av ballast.

Masshushållningsplanen blir ett tematiskt tillägg till översiktsplanen som fördjupar planen inom ämnet hållbar materialförsörjning. Förslaget till masshushållningsplan och tillhörande miljökonsekvensbeskrivning är nu föremål för samråd enligt PBL 3 kap. 8 § och Miljöbalken 6 kap 9 §.

Statlig infrastruktur som rör Karlstads kommun utgörs främst av vägarna E18, E45, 61, 62, 63 samt järnvägarna Värmlandsbanan, Norge-/Vänerbanan och Skoghallsbanan. Till detta kommer också ett flertal regionala vägar samt sjöfart och luftfart.

Riksintressen

I till masshushållningsplanen hörande miljökonsekvensbeskrivning görs bedömningen att i det fall ställningstagandena i masshushållningsplanen följs bedöms inte några riksintressen skadas.

Trafikverket gör motsvarande bedömning angående de korridorer som kan bli aktuella för eventuell framtida utveckling av riksintressen för transportinfrastruktur.

Masshantering

Trafikverket ser en god intention i begreppet resurshushållande och att det avser hela masshanteringen från täktverksamhet, till återanvändning av uppschaktade massor och minskade transporter av ballast.

Enligt masshushållningsplanen antog Teknik- och fastighetsförvaltningen i Karlstads kommun år 2010 en policy för masshantering. I denna anges hur kommunen avser att ställa krav på exploatörer kring masshantering vid upphandling, samt hur förvaltningen själv avser att jobba med de olika masshanteringsstationerna i egna projekt. Trafikverket vill påpeka att detta inte får inverka på statliga upphandlingsregler vid Trafikverkets kommande projekt inom kommunen.

Vid dessa projekt, exempelvis eventuell utbyggnad av Värmlandsbanan, finns det dock potential i att närmare se över samverkansformerna för masshantering med kommunens då pågående byggnads- och infrastrukturprojekt. Trafikverket har haft ett FoI-projekt "Energieffektiv och cirkulär masshantering" med en fallstudie som visar på stora minskningar av transporter och växthusutsläpp genom att olika projekt använder sig av gemensamma samordningsytor för masshantering där material kan förädlas och omfördelas mellan projekten. (TRV 2016/55462).

Transportvägar

Masshushållningsplanen pekar ut fyra potentiella områden för bergtäkter (sidan 30). Det är positivt att samtliga fyra områdena ligger nära transportvägar från befintliga bergtäkter med etablerade

anslutningar till det statliga vägnätet. Trafikverket vill dock påpeka att utfartsfrågan behöver ses över i varje separat ärende om nytt, förnyat eller utökat tillstånd för täktverksamhet.

Sammantagen bedömning

Det är positivt att Karlstads kommun tar fram ett särskilt tillägg till översiktsplanen i syfte att göra kommunen mer resurshushållande samt att tydliggöra kommunens ställningstaganden kring lokalisering av täkter.

Trafikverket delar i stort de ställningstaganden som görs, men vill påpeka att varje ärende om nytt, förnyat eller utökat tillstånd för täktverksamhet behöver remissas till Trafikverket för en mer platsspecifik bedömning i exempelvis utfartsfrågor och anslutning till det statliga vägnätet.

Trafikverket ser fram emot en god samverkan kring ”cirkulär masshantering” i kommande projekt.

Kommentar från kommunen: En hänvisning till statliga upphandlingsregler och lagen om offentlig upphandling förs in under kapitlet ”Råd för masshushållning”.

Sveriges geologiska undersökning

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har den 19 mars 2020 tagit emot ovanstående ärende för yttrande. Med anledning av detta vill SGU framföra följande.

Sammanfattningsvis vill SGU berömma Karlstads kommun till initiativet till att ta fram ett tematiskt tillägg till Översiktsplanen vilket behandlar masshushållning.

Behovet av en Masshushållningsplan

Utvinning av och god tillgång till byggnadsmaterial är grunden för ett hållbart byggande. En del i att få till stånd en hållbar ballastförsörjning är att arbeta med masshushållningsplaner. SGU ser därför Karlstads kommuns tematiska tillägg som ett viktigt steg för kommunens hållbarhetsarbete. Eftersom ballastförsörjning är en typisk mellankommunal och regional fråga anser SGU det lämpligt att Länsstyrelsen i Värmlands län bygger vidare på Karlstads kommuns initiativ och arbetar fram en plan för ballastförsörjningen i regionen. SGU anser att ett planeringsunderlag i form av en regional materialförsörjningsplan skulle vara användbart för kommunerna i deras planering för en hållbar mark- och vattenanvändning och vid tillståndsgivningsprocessen för täkter och platser för masshantering.

Kommentar från kommunen: Kommunen delar uppfattningen om att en regional materialförsörjningsplan skulle underlätta för att få en bild av materialförsörjningen inom regionen och hoppas att Länsstyrelsen Värmland i framtiden kan bistå med detta planeringsunderlag.

Ställningstaganden i masshushållningsplanen

SGU anser att ställningstagandet avseende återanvändning av massor framför uttag av nytt material från täkter är lite för svepande och inte möjligt att använda i verkligheten. SGU föreslår att detta ställningstagande omformuleras t.ex. till:

Användbara massor som uppkommer vid exploatering (vägar, byggnation etc.) ska fullt ut användas till de områden de är lämpliga för och på så vis minska behovet av uttaget av nytt material i täkter.

Kommentar från kommunen: Kommunen konkretiserar ställningstagandet av massor enligt SGU's förslag, med tillägget att detta gäller både inom och utom eget projekt som är en viktig del i kommunens utvecklingsarbete.

Återanvändning av olika restmaterial som uppstår är en viktig samhällsfråga. Detta tas i rapporten upp på ett bra och föredömligt sätt. Man bör dock skilja på täktmaterial och entreprenadberg då det förstnämnda materialet är utvalt på grund av dess egenskaper —bergmaterialet uppfyller kraven för den tänkta produktionen. Entreprenadberg uppstår som restmaterial i olika sammanhang. Utvinningsprocesserna försämrar ibland egenskaperna, t.ex. genom högre sprängladdningar. I de flesta fall kan ett entreprenadberg användas och bör då återanvändas för de ändamål det är lämpligt för.

Kommentar från kommunen: Förtydliganden kring skillnaden i egenskaper hos täktmaterial och entreprenadberg har förts in i planhandlingen inför utställning.

Utpekade framtida områden för bergtäkt

De områden som pekats ut som lämpliga för framtida bergtäkt bedömer SGU som relevanta. Däremot ställer vi oss frågan om dessa platser har de materialegenskaper som krävs för olika typer av ballastprodukter. SGU anser vidare att det är en brist att inga lämpliga platser har pekats ut i östra delen av kommunen. Detta bland annat med hänsyn till ambitionen att transportavståndet för ballast ska vara mindre än 20 km.

Kommentar från kommunen: Se svar till Länsstyrelsen på sidan 5 i denna redogörelse.

Användningsområden och ersättningsmaterial

När det gäller tillverkningen av betongtakpannor är det viktigt att informera om att det finns företag i Sverige som tillverkar kärnan i dessa produkter av krossat berg varför det är rimligt att här kunna minska naturgrusandelen ytterligare. Det är viktigt att konstatera att den bergråvara man använder sig av för detta och andra ändamål kan vara helt avgörande för om man ska lyckas. Alla bergarter är inte lämpliga som ersättningsmaterial till ett bra och lämpligt naturgrus.

Kommentar från kommunen: Informationen noteras och förs in i planen i tabellen med information om ersättningsmaterial på sidan 17 i masshushållningsplanen.

Ballast är inte en homogen produkt

Det är viktigt att betrakta ballast som en stor produktgrupp där det finns olika krav på egenskaper hos råvaran. Från Sveriges bergtäkter levereras ett stort antal materialprodukter med olika sorters egenskaper. Ett slitlagermaterial för väg har inte krav på samma egenskaper som fyllnadsmaterial. Därför används begreppen specialsten och specialsand för de produkter som utvinns för särskilda ändamål. Sådana produkter är vanligen mer högpresterande och har därför ett högre pris. Alla regioner i Sverige har ett behov av olika specialsand- och specialstenprodukter, t.ex. slitlagersten. Av detta skäl är det viktigt att specialförekomster betraktas på ett särskilt sätt — inte minst då de transporteras till områden där sådana behövs men där utvinningsmöjligheter saknas.

Kommentar från kommunen: Kommunen har efter samrådet utvecklat kriterierna för bedömning av materialets kvalitet i både ställningstagandena i masshushållningsplanen och i den interna metod som kommunen arbetat fram. Kvaliteten bedöms under rubriken "Brytning, kvalitet och transport" och kommunen är av uppfattningen att särskilt värdefulla kvaliteter kan motivera längre transporter. Det är även av vikt att specialförekomster lämpliga för särskilda behov inte används till andra ändamål där kravbilderna inte är lika smala. Detta förtydligas även i kapitlet som heter "Råd för masshushållning".

Vad gäller krossberg är det nödvändigt att ha med i analysen att olika användningsområden kräver olika typer av egenskaper hos berget. Även om berget i en täkt har goda egenskaper för ett eller ett par användningsområden kan det vara olämpligt för andra. I masshushållningsplanen anför kommunen att en bergtäkt är lämplig om bergkvalitet är klassificerad som klass 1, vilket är bra eftersom

sannolikheten att dessa bergarter har goda egenskaper för vägandamål är stor. Det är här viktigt att komma ihåg att kvalitetsklassningen av berggrundens lämplighet för betongändamål inte är gjord inom Karlstads kommun, något som är av väsentlig betydelse för att ersätta naturgrus med alternativa material. För att få en god kunskap om detta krävs ytterligare undersökningar.

Kommentar från kommunen: Informationen tillförs beskrivningen av materialets kvalitet och egenskaper på sidan 36 i masshushållningsplanen.

Vilka bergarter i området som utgör mycket lämpliga eller lämpliga ersättningsmaterial för naturgruset i betong är därför fortfarande relativt okänt. Normalt är lågstrålande, glimmerfattiga graniter goda kandidater som ersättningsmaterial till betongproduktionen. Även kalksten kan vara ett bra bergartsmaterial för betongändamål. Genomförda studier där material från olika verksamheter använts har visat att en del kalkstenar kan ersätta naturgrus som betongballast (Uthållig produktion av finkorniga produkter från bergmaterial, Chalmers, Minbas AB, 2015). SGUs erfarenhet är att så kallade klass 1-områden för väg eller järnväg i många delar av landet endast utgör en mindre procentandel och att dessa områden inte alltid samvarierar. I det område i och runt Karlstad som bergkvalitetsklassats har t.ex. mindre än 20 procent av hela området bedömts som klass 1 för vägandamål. I Sverige finns åtskilliga täkter inom så kallade klass 2-områden för både väg-, järnväg- och betongändamål med tillräckliga krav för mindre kvalificerade ändamål. Sådana täkter levererar ett stort antal ballastprodukter — förstärkningslager, bärlager, fyllnadsmassor, frostisoleringslager m.fl. och dessa produkter konsumeras samtidigt i mycket stora volymer. Det är bra om en del av ett områdes ballastmaterial utvinns från så kallat klass 2-material, särskilt om så kallade Wass 1-material är mindre vanliga i terrängen. SGU håller på med att färdigställa en kartbladsbeskrivning till berggrunden i Karlstads kommun, men denna beskrivning kommer dock inte att bli klar innan det att masshushållningsplanen färdigställts. Av detta skäl bör den informationen rimligen tas med i Masshushållningsplanen vid en framtida revidering.

Kommentar från kommunen: Informationen tillförs planbeskrivningen inför utställning.

Värdering av platser för bergtäkt

I rapporten förekommer en värdering för att värdera en plats lämplighet som bergtäkt. Flera olika styrparametrar såsom friluftsliv, kulturmiljövärde, naturvärde m.fl. ingår men berggrundens kvalitet saknas dessvärre som enskild bedömningsparameter. Det är olyckligt eftersom det innebär att bedömningen då inte tydligt visar själva råvarans materialegenskaper. Ingående parametrar i värderubriken "Brytning och transport" kan därtill ge motsatta värderingar och ta ut varandras betyg, som tex. "Transportavstånd" och "Bergkvalitet" eftersom specialsten av hög kvalitet kan komma att behöva transporteras längre sträckor. Det är därför lämpligt att bergkvalitet införs som en egen parameter i värderingen. Materialegenskaperna är trots allt en betydelsefull parameter för att avgöra om en plats har möjlighet till att vara en del i en hållbar materialförsörjning.

Kommentar från kommunen: Värderingen av kvalitet vs transportavstånd görs inom benet "Brytning och transport" som inför utställning bytt namn till "Brytning, kvalitet och transport". Detta då kommunen ser aspekterna som starkt sammankopplade och bedömer att de bör bedömas i relation till varandra. Under varje parameter i värderingen finns underkategorier där det kommer framgå om kvaliteten eller materialets egenskaper är av sådant värde att ett längre transportavstånd kan accepteras.

Klassning av naturgrusavlagringars naturvärden

I masshushållningsplanen anges att naturgrusavlagringar med högsta naturvärde och geovetenskapliga värden inte ska komma ifråga för täkt av naturgrus. Här måste man komma ihåg att det använda klassningssystemet är från en annan tid och synen på värdefull natur har förändrats och utvecklats, vilket även galler för hur geovetenskapligt värdefulla objekt värderas. Idag har vi dessutom andra

verktyg som t.ex. den nationella höjdmodellen, framtagen med LiDAR, vilket gör att vi kan utvärdera geologiska objekt och deras egenskaper på ett annat sätt än tidigare. Det klassningssystem avseende geovetenskapligt värde av grusförekomster som redovisas är relativt gammalt (1992) och SGU anser att det idag inte är tillräckligt för att beskriva alla de värden som man bör skydda.

Kommentar från kommunen: Kommunen valde under samrådet att inte hänvisa till klassificeringen av naturvärden som finns i inventeringen från 1992 på grund av dess bristande aktualitet. Till utställningen av planen ändras planhandlingen och rekommendationerna kring geovetenskapligt värde till att även en värdering av grusförekomstens geologiska värde ska göras utifrån dagens kunskapsunderlag i det aktuella fallet, och att kommunens värdering av områdets geovetenskapliga värde ska bygga på detta.

På sidan 30 i rapporten anges att objektet Humletorp har "Hög kvalitet för betongändamål, lägre för övriga ändamål". Detta är motsägelsefullt gentemot det som beskrivs i *Länsstyrelsen i Värmlands Mn (1992 a)*, där det står vid lokalen 3090 HUMLETORP att: "Radioaktiviteten är hög, 30-40 pRlh" samt i anmärkningarna att "Den höga radioaktiviteten gör bergarten olämplig som underlag för byggnader" SGUs strålningsmätningar i närheten av området indikerar både värden som överstiger respektive understiger ett aktivitetsindex på 1 varför det utan ytterligare information är svårt att avgöra om bergmaterialet är lämpligt att använda för betongändamål.

Kommentar från kommunen: Formuleringarna har setts över och osäkerheten kring strålningsläget i området beskrivs.

På sidan 18 i rapporten anges SGU 1992 som en felaktig källa. Den riktiga källhänvisningen ska vara *Länsstyrelsen Värmland 1992*.

Kommentar från kommunen: Korrigeras inför utställning av planen.

I rapporten anges att en 10-årig framförhållning är tillräcklig för ett tänkt aysättningsområde. Det är värt att påpeka att tiden för en utvinningsindustri att erhålla ett tillstånd varierar kraftigt. I vissa fall kan ett besked för täktstillstånd ges först efter ca 10 år (aktuellt ärende i Stockholms län). Tiderna för att erhålla täktstillstånd bör vara bra balanserade och noga avvägda gentemot framförhållningstiden för att man ska erhålla en god materialförsörjning i regionen.

Kommentar från kommunen: I avsnittet där kommunen bedömer framtida behov av massor lyfts inför utställning tidsperspektivet fram till 2050, samma som kommunens kommande nya översiktsplan kommer ha. I ställningstagandena på sidan 26-30 bedömer kommunen att det fortsatt bör vara ett 10-årsperspektivet då detta anses vara en tidsrymd inom vilken det kan vara möjligt att överskåda behov och brytningsmängder i gällande tillstånd. Dock förtydligas att detta måste vägas mot en helhetsbedömning där kvarvarande tidsrymd i befintliga täktstillstånd inom kommunen med motsvarande kvaliteter måste analyseras.

Materialförsörjningen går över administrativa gränser varför det är viktigt att ta hänsyn till vilka ballasttillgångar som finns och vilka transporter som sker från anslutande kommuner. Den samverkan som genomförts mellan Karlstad och Forshaga kommun i materialförsörjningsfrågan är därför ett mycket bra initiativ. Har man under arbetets gång även haft kontakt med andra intilliggande kommuner?

Kommentar från kommunen: Ingen grannkommun har yttrat sig under samrådet.

SGU tycker att framtagandet av en Masshushållningsplan är bra för att kunna planera för en hållbar materialförsörjning. De framtida täktplatser som redovisats är möjligen alltför få och bör rimligen kompletteras i samband med den reguljära revideringen.

Kommentar från kommunen: Utifrån det uppfattade behov av material som finns inom kommunen har inte ytterligare täktplatser ansetts motiverat att peka ut. Nya utpekanden av områden utöver de potentiella områden som identifierats, tillsammans med tillägget att närområdet till befintliga täkter i östra delen av kommunen, hade krävt en heltäckande inventering av kommunens yta som inte anses motiverad utifrån den tillgång till material som finns i nu utpekade områden.

Lantmäteriet

Vid genomgång av planförslagets handlingar (daterade januari 2020) har följande noterats:

Planfrågor som berör Lantmäteriets kommande arbete

Tillägget till översiktsplanen berör endast indirekt Lantmäteriets kommande arbete. Många av de förändringar som beskrivs i tillägget kommer i och för sig att innebära att fastighetsindelningen kan behöva förändras eller att fastighetsanknutna rättigheter (servitut, ledningsrätter, gemensamhetsanläggningar etc.) kan behöva bildas. Omfattningen av dessa behov kommer dock att konkretiseras i senare skeden, t.ex. då områden detaljplanläggs.

I övrigt har Lantmäteriet inga synpunkter på planhandlingarna.

Kommentar från kommunen: Noteras

KOMMUNALA REMISSINSTANSER

Miljöförvaltningen

Miljöförvaltningens synpunkter

Den övergripande inriktningen är att inga nya naturgrustäkter ska öppnas förutom i de fall där det inte finns något tillgängligt känt ersättningsmaterial. Om tillgängliga ersättningsmaterial ska användas bör en bedömning ingå huruvida dessa är miljömässigt motiverade bland annat med avseende på transporter.

Av bilagan till planen ”hantering av massor i Karlstads kommun” sägs att man vid återanvändning av gammal betong inom känsliga områden kan behöva vara uppmärksam på och göra en riskutvärdering med avseende på halten av sexvärt krom i betongen. Förvaltningen anser att halten sexvärt krom alltid ska analyseras i betong innan återanvändning.

I övrigt har förvaltningen inga erinringar mot förslaget utan bedömer att syftet med planen har uppnåtts, och att relevanta ställningstaganden och bedömningar har gjorts.

Kommentar från kommunen: Formuleringarna angående sexvärt krom har ändrats efter förvaltningens förslag. Formuleringen angående transportavstånd i förhållande till ersättningsmaterial till naturgrus tillförs planen inför utställning.

Kultur- och fritidsförvaltningen

Masshantering och därtill liknande verksamhet ligger utanför förvaltningens ansvarsområde och våra verksamheter berörs sällan. Det som kan beröras är främst de transporter som kan ske i närheten till friluftsanläggningar. Där förlitar sig förvaltningen på att den metod som har tagits fram som används för värdering av täkt tar hänsyn till friluftsanläggningar på ett bra sätt.

Kommentar från kommunen: Närhet till fritidsanläggningar från täktområden och transportvägar är en av aspekterna som metoden väger in i bedömningen.

Socialdemokraterna Agenda 2030 miljögrupp

Äntligen finns det ett förslag till masshushållningsplan. 2012 klubbade Karlstads kommunfullmäktige att en sådan skulle tas fram och vara ett komplement till den då antagna översiktsplanen. En masshushållningsplan är ett viktigt instrument när det gäller att få till en hållbar materialförsörjning av olika ballastmaterial. Syftet med denna är: *”Masshushållningsplanen har två huvudsyften. Det ena är att göra Karlstads kommun mer resurshushållande. Hit räknas hela masshanteringen från täktverksamhet, till återanvändning av uppschaktade massor och minskade transporter av ballast. Det andra huvudsyftet är att tydliggöra kommunens ställningstaganden kring lokalisering av täkter. Utifrån dessa ställningstaganden värderas de områden som av kommunen tidigare lyfts som potentiella för täktverksamhet.”*

Vi delar förslaget till masshushållningsplan Det är viktigt att göra Karlstad mer resurshushållande. När det gäller potentiella täktverksamheter kan vi bara tillstyrka förslaget att Vallargärdet inte längre pekas ut som lämpligt täktområde med hänsyn till närliggande bostäder och utvecklingspotential i närliggande bebyggelsestrukturer. Det bör innebära att Alstrumstakten inom området inte tillåts att öppnas. Det är även bra att Trollsjöberget och Blyberget är borttagna med hänvisning till bebyggelse. I de nya områdena som pekas ut har hänsyn tagits till bebyggelse och framtida aktiviteter:

”Bryngelsrudmossen Ny avgränsning. Området ligger norr om Trossnäs bergtäkt där möjlighet för utvidgning av täktverksamheten kan finnas. Smedstaberget Ny avgränsning. Området ligger norr om Sofiedal bergtäkt där möjlighet för utvidgning av täktverksamheten kan finnas. Tolerudsberget Ny avgränsning. Området ligger norr om Mariebergs bergtäkt där ytterligare utvidgning av brytningsområdet kan finnas. Humletorp En yttlig bergsförekomst där det är få omkringliggande värden eller bostäder, vilket gör att brytning kan vara lämpligt. Hög kvalitet för betongändamål, lägre för övriga.”

Kommentar från kommunen: Noteras

YTTRANDEN FRÅN VERKSAMHETSUTÖVARE

NCC

NCC Industry AB (NCC) ser det som positivt att en masshushållningsplan håller på att tas fram för Karlstads kommun. En sådan plan är särskilt betydelsefull för tätbebyggda regioner där transporter är särskilt problematiska och där tillgången på mark för terminaler, anläggningar och täktverksamhet är begränsad.

För att kunna utveckla och utöka våra samhällen är bergmaterialindustrin nödvändig dels för att bland annat kunna bygga infrastruktur och bostäder. Den levererar material för att bygga vägar och järnvägar och för att tillverka asfalt och betong.

Att öppna en bergtäkt idag kräver stora investeringar därför är det ur både ekonomisk och miljömässig synvinkel önskvärt med så stora anläggningar som möjligt samt att långsiktighet är garanterad, d.v.s. täktstillstånd med så lång giltighetstid som möjligt. Det här är något som Karlstads kommun bör ta hänsyn till vid markanvisningar för denna typ av verksamheter/anläggningar. För att inte riskera att bebyggelse eller annan störningskänslig verksamhet som t ex. friluftsanläggningar kryper närmre täktverksamheter och masshanteringsanläggningar.

I masshushållningsplanens andra kapitel om förutsättningar och styrande lagstiftning skrivs i stycke två att *”Tillstånd prövas i Värmlands fall av miljöprövningsdelegationen hos Länsstyrelsen i Örebro”.../*. NCC vill påpeka att det inte helt stämmer eftersom många av oss verksamhetsutövare som avser att söka tillstånd för en täkt numera behöver tillstånd för vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken och ska därmed söka tillstånd hos mark- och miljödomstolen, så texten om tillståndsplikt bör utvecklas mer och även täcka in detta.

Kommentar från kommunen: Informationen tillförs inför utställning av planen

I samma stycke anges att *”Ställningstagande i denna plan speglar Karlstads kommuns bedömningar av lämplig plats för täkt...”/*. En sidhänvisning eller liknande bör anges här så att läsaren inte behöver leta sig fram i dokumentet för att hitta bedömningen.

Kommentar från kommunen: Åtgärdas

Tabell 1 i masshanteringsplanen är väldigt spretig och NCC anser att det bör anges att det är användningsområden där det är tekniskt möjligt att använda ersättningsmaterial. Om det sedan verkligen är möjligt i just Karlstads kommun är oklart. NCC anser att det är tunt med källor som det hänvisas till i Tabell 1, speciellt som det hänvisas till *”Bygglédare inom Karlstads kommun”*. Det är verksamhetsutövarna som sitter inne med kunskaper och uppgifter om vilka möjliga ersättningsmaterial det finns att tillgå inom just Karlstads kommun. NCC tycker att det hade varit bättre och mer källsäkert att fråga verksamhetsutövarna vilka material som är tekniskt och ekonomiskt möjliga att ersätta med bergmaterial. Även om möjligheten generellt sett finns att ersätta ett naturgrusmaterial med bergkross så kanske inte kapaciteten och utrustningen finns lokalt för att kunna framställa en specifik produkt och det är något som måste vägas in i bedömningen. Det är också oklar om rubriken behov i samma tabell avser behov inom kommunen, kommunen som verksamhet eller geografiskt område? Förtydliga.

I samma tabell, tabell 1, under användningsområde för ledningsgravar och möjliga ersättningsmaterial är det en felskrivning, det bör stå krossat berg kan användas efter kantnötning. Det är även motsägelsefulla uppgifter om detta användningsområde, för i bilaga: *”Hantering av massor i Karlstads kommun”* anges det att Karlstads kommun i dagsläget använder naturgrus i främst ledningsgravar för fjärrvärme och VA samtidigt som det i tabell 1 hävdas att i Karlstad är krossad sten 0-32 mm mest förekommande.

Kommentar från kommunen: Tabell 1 har efter samrådet utvecklats utefter inkomna synpunkter och skickats för avstämning till verksamhetsutövare som yttrat sig under samrådet.

Under masshanteringsstationer och Bråtebäcken finns en felskrivning, som kanske även bör verifieras med tillståndet, det står att de får hantera bl.a. berg, det bör vara entreprenadberg i så fall eftersom det inte är en bergtäkt.

Kommentar från kommunen: Åtgärdas

NCC:s täkt Sofiedal bergtäkt saknas på listan under rubriken *”Övriga platser där massor hanteras”*. Listan från juli 2019 är inkorrekt likaså tabell 2. Lista och tabell bör uppdateras med korrekta

uppgifter där även Sofiedal bergtäkt finns med då täkten har tillstånd att återvinna och mellanlagra massor.

Kommentar från kommunen: Listorna uppdateras inför utställning av planen.

Samma i aspekter vid bedömning av täkt att hänvisning även bör göras till mark- och miljödomstolen för prövning av tillstånd.

Under tabell 4 vill NCC vill påpeka att det är viktigt att det finns en mångfald på marknaden med flera olika aktörer inom bergmaterialindustrin och masshanteringsbranschen. Detta för att bl.a. kunna driva på den miljömässiga utvecklingen i branschen men också för att säkerställa tillgången på material och framför allt det material som efterfrågas.

NCC anser att det i tabell 4 om bedömningsaspekter vid tillståndsprovning är irrelevant och lösryckt att ta hänsyn elektromagnetisk strålning som en aspekt vid tillståndsprovning av täkt och bör tas bort. Elektromagnetisk strålning uppkommer varken från en bergtäkt eller masshanteringsanläggning.

Kommentar från kommunen: Kartläggningen av elektromagnetisk strålning som finns med i listan över aspekter som bedöms är ett annat markanspråk som finns i kommunen. Detta innebär att områden med låg elektromagnetisk strålning ska bedömas utifrån att det kan vara potentiella boendemiljöer för personer med allergi mot el/strålning. Utifrån detta perspektiv kan det vara olämpligt med täktetablering i områdena med lågstrålning i det fall det ses som ett potentiellt läge för framtida bostäder på lång sikt.

Vidare i samma tabell under "Skyddsvärda arter" vill NCC upplysa om att naturvärdesinventeringar utförs av den verksamhetsutövare som avser att nyetablera en täkt och i de flesta fall i samband med tillståndsprocessen avseende förnyelse av täktillstånd. Det huvudsakliga syftet med en naturvärdesinventering är att beskriva och värdera naturmiljöer av betydelse för biologisk mångfald inom ett avgränsat område. Bedömningen av naturvärdet görs utifrån de två bedömningsgrunderna biotop (typ av naturmiljö) och arter. Denna typ av inventering resulterar i avgränsningar av områden, naturvärdesklassningar, objektbeskrivningar, en artlista med naturvårdsarter.

Kommentar från kommunen: Kommunen gör sin bedömning av naturvärden utifrån den naturvärdesinventering som verksamhetsutövaren gör vid tillståndsansökan samt utifrån övriga kunskapsunderlag.

Hänvisning sker i dokumenten till sidnummer som inte riktigt ryms inom sidmarginalerna, det bör justeras i både masshushållningsplanen och miljökonsekvensbeskrivningen för att göra det enklare att hitta i dokumenten.

Många bergtäkter berörs av Sevesolagen och är s.k. Sevesoanläggningar enligt den lägre kravnivån eftersom en viss mängd sprängmedel hanteras inom verksamheten. Lagen är till för att förebygga och begränsa allvarliga olyckor kemikalieolyckor och begränsa följderna för människor och miljö. Det är något som inte alls tas upp i dokumenten och som NCC anser att hänsyn bör tas till eftersom skyddsavstånd från liknande verksamheter samt bostäder m.m. bör hållas.

Kommentar från kommunen: Information kring att Sevesolagen kan komma att beröras tillförs planen inför utställning. Redogörelsen av lagrum som kan komma att beröras vid täktverksamhet är dock inte uttömmande i planen. För en aktuell och helomfattande beskrivning av vilka tillstånd och skyddsavstånd som olika verksamheter kräver hänvisas till tillståndsmyndigheten.

Vibrationer och luftstötvägor är heller inget som tas upp i något av dokumenten. I samband med sprängning kan det orsaka störning i första hand inomhus. NCC anser därför att det bör finnas med

i miljökonsekvensbeskrivningen under boende och vistelsemiljö. T ex. kan vibrationer som uppstår vid sprängning skada byggnader och närboende kan uppleva dem som obehagliga. I vilken utsträckning som störningar uppkommer beror bland annat på var bostadshus är lokaliserade, sprängsalvans storlek och väderlek.

Kommentar från kommunen: Vibrationer och luftvågor bedöms under rubriken "Boende och vistelsemiljö", vilket förtydligas inför utställning av planen.

Skanska

Skanska är generellt sett positiva till att kommuner tar fram underlag för att tydliggöra hur en hållbar materialförsörjning ska uppnås inom kommunen och vilka ställningstaganden som kommunen gör. Skanska är även positiva till, och arbetar i vår verksamhet för, att öka recirkulationen av ämnen och material i samhällsbyggandet. Det är dock inte alltid som material kan återvinnas och återanvändas vilket gör att det även i framtiden kommer att finnas ett behov av nytt material och nya produkter för att upprätthålla materialförsörjningen och möjliggöra framtida utveckling av samhället i stort.

De ställningstaganden och kriterier som presenteras i masshushållningsplanen avseende exempelvis bergtäkter gör det nära nog omöjligt att etablera nya täktverksamheter inom områden som Karlstad kommun anser utgör lämpliga platser. Kriterierna för vad Karlstad kommun anser är en lämplig plats är så strikta att de i princip blir omöjligt att uppfylla - kriteriet om att ytvatten (sjö, älv eller bäck) inte får finnas inom 500 meter från verksamheten kan användas som ett exempel. Kriterierna i masshushållningsplanen får till följd att en nyetablering av en täktverksamhet inom Karlstad kommun sannolikt endast kan ske inom ett område som kommunen bedömer som olämpligt eller uteslutet eftersom det inte är möjligt att uppfylla kriterierna för vad som Karlstad kommun anser är lämplig plats. En sådan etablering hamnar inte endast i konflikt med masshushållningsplanens ställningstagande utan kan även strida mot miljöbalkens regelverk för lokalisering av verksamheter (2 kap. 6 §). Av denna anledning bör kommunen se över de ställningstaganden och kriterier som görs i planen för vad som anses utgöra en lämplig plats.

Kommentar från kommunen: Kommunen har utvärderat nuvarande bergtäktområden och de områden som pekas ut som potentiella utifrån formulerade kriterier och anser att dessa uppfyller kriterierna för lämpliga områden enligt masshushållningsplanen. All brytning av material i täkter är ett stort ingrepp i naturen, varpå det bedöms vara motiverat att kraven på platsen där detta sker är högt ställda. Vid en tillståndsprocess kommer troligen ofta lokaliseringen innehålla delar som skulle kunna klassas som olämpliga enligt kommunens uppfattning, men där en avvägning mot samhällsnyttan i utvinningen av materialet behöver göras. Kommunen har därför valt den beskrivna uppdelningen i kriterierna mellan "lämpligt, olämpligt och uteslutet. Detta då kriterierna inom "olämpligt" kan vägas mot exempelvis ett mycket stort påvisat behov av materialet eller genom kompenserande åtgärder, medan kommunen anser att kriterierna under "uteslutet" inte är förhandlingsbara. Vid kommunens kommande yttranden vid täktansökningar kommer kriterierna användas som ett transparent sett att tydliggöra bedömningarna som görs, som ett ramverk att bygga yttrandet utifrån.

Skanska bedriver sedan en lång tid tillbaka täktverksamhet vid Marieberg/Tolerudsberget. Skankas verksamhet vid Marieberg är utpekad i masshushållningsplanen som ett potentiellt område för bergtäktsverksamhet. Även om Skanska delar kommunens ställningstagande avseende detta områdes potential och lämplighet för fortsatt och utökad täktverksamhet är den avgränsning som görs i masshushållningsplanen mindre lämplig. Vid Marieberg förekommer olika bergarter. Beroende på vilken bergart som utvinns producerar Skanska olika produkter för olika ändamål. Det är inte

nödvändigtvis så att den typ av produkt som efterfrågas av Skanskas kunder vid en framtida utökning av verksamheten kan framställas av det berg som förekommer inom precis det område som pekats ut i masshushållningsplanen. Avgränsningen av var framtida utökningar kan ska av denna anledning inte avgöras i en masshushållningsplan. Utformningen av framtida verksamheter måste utgå från samhällets behov och efterfrågan samt baseras på affärsmässiga grunder. De ställningstaganden avseende verksamheters framtida avgränsning som görs i masshushållningsplanen bör omformuleras så dessa inte begränsar Skanskas och andra bergmaterialproducenters möjlighet att även fortsättningsvis producera och leverera de produkter som behövs för Karlstad kommuns framtida utveckling.

Kommentar från kommunen: Kommunen avser inte att de potentiella områdena för bergtäkter ska läsas exakt, utan avsteg från de utpekade områdena kan ses som möjligt vid en framtida tillämpning. Detta illustreras tydligare i kartmaterialet inför utställning av planen. Kriterierna för lämpliga områden för bergtäkt gäller i första hand, vilket gör att det finns områden som kan vara lämpliga för täktverksamhet även utanför de utpekade potentiella områdena. Alla aktörer är alltså fria att söka lägen för utveckling av sin verksamhet utanför de av kommunen utpekade geografiska områdena, där kommunen kommer att yttra sig kring dessa utifrån kriterierna.

När det gäller naturgrus framgår det av masshushållningsplanen att den övergripande viljeriktningen i Karlstad kommun är att naturgrusanvändandet ska minska. Detta ska uppnås genom att inte tillåta etablering av några nya naturgrustäkter samtidigt som befintliga täkter ska avvecklas. Endast de täkter som kan leverera naturgrus för de ändamål där bergmaterial inte kan användas som ersättning ska enligt planen få fortsätta. Naturgrus är en ändlig resurs som samhället ska hushålla med och naturgrus ska inte användas för sådana ändamål där ersättningsmaterial finns att tillgå. Skanska arbetar aktivt för att ersätta naturgrus med t.ex. krossat bergmaterial där så är möjligt. Skanska bedömer dock att det även fortsättningsvis kommer att finnas ett behov av naturgrus för sådana användningsändamål där det inte är tekniskt möjligt att använda andra material. Det framgår inte av masshushållningsplanen huruvida kommunens befintliga naturgrustäkter har möjlighet att leverera material till sådana behov. De uttalanden som görs i planen lämnar heller inget utrymme för att etablera nya täkter för utvinning av sand eller naturgrus. I det fall befintliga verksamheter saknar möjlighet eller kapacitet att leverera den typ av material där ersättningsmaterial inte finns att tillgå kan de formuleringar som görs i masshushållningsplanen omöjliggöra nya verksamheter där sådant material kan utvinnas. Det medför i sin tur stor negativ inverkan, dels på miljön eftersom det blir fråga om ökade transportavstånd när nödvändigt material måste hämtas utanför kommunen dels på råmaterialförsörjningen i kommunen i stort. Formuleringarna om att inga nya verksamheter får startas upp är även konkurrenshämmande eftersom de omöjliggör för nya verksamhetsutövare att etablera sig i kommunen vilket medför negativa effekter på marknaden och för de kunder som köper produkterna. Det gäller för såväl bergtäkter som naturgrustäkter.

Kommentarer från kommunen: Kommunens ställningstagande är att naturgrus inte ska användas i det fall där möjliga ersättningsmaterial finns. Det ska utifrån detta vara möjligt att utvinna material till vilka det inte finns ersättningsmaterial tillgängligt. Vid ansökan om naturgrustäkter inom kommunen kommer kommunen yttra sig utifrån de uppställda kriterierna, där det finns möjlighet att påvisa att den övervägande delen material i tekten är av sådan sort att ersättningsmaterial inte finns. Kommunen kan i dessa fall göra bedömningen att tekten kan vara lämplig om inte detta behov uppfylls av andra tillståndsgivna täkter inom avsättningsområdet.

Sammanfattningsvis anser Skanska att syftet med masshushållningsplanen är vällovligt men att formuleringar, ställningstagande och kriterier avseende fortsatt och utökad täktverksamhet behöver justeras så att dessa inte begränsar Skanskas möjlighet till fortsatt verksamhet i kommunen och vid

Marieberg. Detsamma gäller de formuleringar och kriterier som behandlar nyetablering av täktverksamheter.

LBC Frakt

Vi tycker att den utredning som Karlstad kommun har gjort är bra, då det ger en bild kring hur kommunen ser på nya täktetableringar. Vi har dock synpunkter hur man resonerar kring avstånden med beaktande den miljöpåverkan som transportavstånden ger. Vi tycker att men ger avstånds frågan för låg prioritet jämfört andra kriterier. Vi anser att vägmaterialklass 2 är mycket lämpligt till de flesta projekt om man kan möta detta med ett kortare transportavstånd. Då det är väldigt få projekt som kräver låga kulkvarnsvärden under 8.

Kommentar från kommunen: Kommunen använder rekommenderade avstånd från SGU men har inför utställning av planen förtydligat att avståndet hör samman med materialets kvalitet och egenskaper. Vid en vanligare kvalitet bör skarpa krav på närhet råda, medan acceptansen för något längre transporter kan vara högre vid ovanligare kvaliteter och egenskaper.

LBC Frakt har den bestämda uppfattningen att masshanteringsanläggningar skall vara samlokaliserade med täktverksamhet då man kan hitta smartare logistik upplägg. Man kör in massor och färdiga produkter till projekten. Våra beräkningar är att man kan reducera transportarbetet med 40-50% med sådana lösningar.

Kommentar från kommunen: Kommunen ser positivt på samlokalisering av täkt och masshanteringsstation, vilket förs in i masshushållningsplanen inför utställning.

Samtliga privata aktörer i Karlstad kommun tycker det är mycket tveksamt att Karlstad kommun driver masshantering och krosshantering i kommunal regi. Detta snedvrider konkurrensen i marknaden. Vi anser att kommunen underprisätter sina masshanteringsanläggningar både på fraktioner in och ut på färdiga produkter. Kommunen tar in entreprenadberg och andra restfraktioner från kommunala projekt som belastar projekten med kostnader för att under prissätta dessa produkter och tjänster i marknaden. Detta anser vi är helt oacceptabelt, och ifrågasätter om det ens är lagligt.

Detta är en resurskrävande verksamhet och vi vet att kommunen har drivit denna verksamhet med ganska stora underskott historiskt. Karlstad kommun har under lång tid drivit åkeriverksamhet, entreprenadverksamhet samt masshantering med tillhörande produktion av krossning av berg. Samtliga dessa verksamheter drar resurser från ordinarie kommunal verksamhet. Dessutom med mycket tveksam prissättning i konkurrens med det privat näringslivet.

Kommentar från kommunen: Syftet med masshanteringsstationerna är att återanvända så mycket material som möjligt inom kommunen/koncernen samt förenkla för mindre arbeten genom att kunna lämna och hämta material på samma ställe. Masshanteringsstationerna är endast till för hantering av material från/till koncernens egna projekt, dvs för att kunna återanvända material inom kommunens egna verksamhet. Ingen försäljning av material sker till privatpersoner eller entreprenörer. I de projekt vi avser använda masshanteringsstationerna inom en entreprenad antingen för överskottsmassor eller för material till projektet så framgår det i förfrågningsunderlaget. För att tydliggöra och än mer säkerställa att inga massor används till projekt/uppdrag utanför kommunens regi så pågår förändring av faktureringsrutinerna så att alla fakturor kommer skickas internt direkt till beställaren inom kommunen/koncernen.

Den krossning som sker är av överskottsberg, priset följer de priser vi har i våra upphandlade grusavtal så att det inte ska konkurrera.

Den totala styrningen kring massbalansen i den kommunala verksamheten är fortfarande bristfällig. Det är en stor potentiell att se över samtliga projekt över en längre tidshorisont då det finns betydande kostnader att spara men även kunna reducera miljöpåverkan. Trots att vi påtalar till olika projekt att det finns möjligheter att flytta massor mellan projekten så får vi svaret att det inte är aktuellt, detta tycker vi är märkligt.

Karlstad kommun har inte fokus på resurshållning utan har en annan agenda tex kommunen driver ett objekt 100 meter från en masshanteringsstation men kör 1000 tal ton till Eriksberg 16 km för att kunna krossa material till den egna verksamheter. Då är inte fokus att spara resurser för kommunen eller för Karlstadsborna. Detta handlar bara om att man har en annan agenda.

Krossning av entreprenader är en företeelse som vissa entreprenörer har satt i system. Detta är en verksamhet som är väldigt tveksam. Då denna verksamhet är en förtäckt bergtäkt i många fall. Verksamheten är då inte reglerad med granskning från ett miljöperspektiv eller säkerhetsperspektiv. Det är inte ovanligt att man under spränger för att få ut mer berg och sedan fyller ut detta med skräpmassor där man vinner i båda ändar. Man har inte ett CE märkt material och många gånger så finns det inga siktcurvor på materialet i dessa entreprenadtäkter. Detta material levereras till byggmarknaden utan dessa provningar och jag är mycket tveksam om man gör tester på radon eller andra kontroller på vad som går ut till byggmarknaden. Vi tycker att kommunen skall reglera dessa frågor när man säljer kommunalmark då skulle kunna hantera dessa frågor mer tydligt. Tex man spränger bort berg men skickar in berget till godkända krossanläggningar. Vi kan konstatera att i tabellen som beskriver kvalitén på berget i Alster så finns det sakfel. Kass 2 på väg borde vara klass 1, där har vi mätresultat som la talen ligger under 30 och kulkvartvärdena ligger under 10. Betong så ligger resultaten på klass 1.

Kommentar från kommunen: Markanvändningen styrs av framtagen detaljplan, utifrån den sker sen projekteringen. Hänsyn tas till massbalans inom detaljplanarbetet. Arbetet kan förbättras men beroende på syftet med planen så får denna fråga inte alltid högsta prioritet. Eftersom kommunen har flera utbyggnadsprojekt så används masshanteringsstationerna för att jämna ut över- och underskott mellan de projekt där massbalans inte kunnat uppnåts. Kommunen säljer främst tomtmark som är obehandlad av den anledningen att om kommunen ska gå in och grov- eller finplanera tomtmarken så tar kommunen på sig ett ansvar för utförandet för kommande köpare vilket kommunen inte vill. Ansvaret vid eventuella sättningar ed på tomtmark, uppförda byggnader etc blir då oklar då både kommunens entreprenör och byggherren låtit utföra arbeten. Kommunen har inte möjlighet att reglera vart byggherren kör sina massor från tomtmarken och vi kan inte heller hanterat dessa massor inom kommunens egna masshanteringsstation.

Västvärmlands LBC AB

Syfte

Västvärmlands LBC AB är ett transport- och grusförsäljningsbolag och tillsammans med Ledins Grus AB producerar vi och säljer vi material ifrån täkten Trossnäs. I täkten bedriver vi även jordtillverkning av kvalitets jordar samt masshantering i vårt bolag Grusmaterial I Värmland AB. Därav yttrar vi oss i detta ärende.

Yttrande

I grunden är det bra med en masshushållningsplan som ger riktlinjer för vad som gäller i kommunen och vart täkter skall placeras. Att sträva efter massbalans är en god ambition men det är också viktigt att det fungerar i praktiken då kvalitetskraven är påverkande faktorer..

Gällande klass 1 mark är det viktigt att olika material krävs för olika ändamål.

- Väg
- Betong
- Asfalt
- Järnväg
- Övrigt

Olika sorters material är bra till olika ändamål och det är inte bara kvalitén på materialet utan det kan även vara kloridhalter, korndensitet, vattenabsorption mm. Det kan även vara alkalikiselreaktivt material trots att det är klass 1 mark och då kan inte materialet användas till t ex betong. Grusslitlager får enligt Trafikverkets TDOK 2013:0530 ej vara under Micro-Devalvärde 7.

Vi har en masshanteringsterminal och anser att det är viktigt att dessa ligger i anslutning till bergtäkterna för att få optimerade transporter. Där det också finns kontrollfunktioner så som spårbarhet, okulär besiktning för minskad nerskräpning.

Att ersätta naturgrus med bergmaterial i kommunen ser vi inte som några större hinder då denna process har pågått i flera år och ersättningsmaterial tagits fram.

Enligt de täkttillstånd som finns idag räknas det på att det finns ett överskott utav massor totalt sett. Det är viktigt att det finns höjd för volymen per år i täkttillstånden för att undvika problem vid större infrastruktursatsningar och liknande i länet.

Att nyttja material i projekt kan fungera till viss del. Det är viktigt att tänka på att allt material som sätts på marknaden idag är klassat som en byggprodukt och skall vara CE-märkt. Det kan vara olika kvalitéer på material som gör att det inte kan användas i projektet utan att det krävs jungfruliga massor ändå.

Slutsats

Det är positivt med en masshushållningsplan som ger bra riktlinjer men det är viktigt att tänka på alla krav och regler som gäller i branschen, olika sorters material behövs till olika ändamål. Det skall vara lika hårda direktiv med bullerrestriktioner, luftstötsvåg, markvibrationer i projekt som i en täkt med gällande täkttillstånd med villkor.

Kommentar från kommunen: Informationen och synpunkterna vägs in i revideringen av masshushållningsplanen inför utställning. Masshushållningsplanen är inte heltäckande angående tekniska krav på material och variationen av egenskaper och behov som kan uppstå. Under rubriken "Behov, kvalitet och transport" ska det dock vara möjligt att väga in dessa frågor på så sätt att ett särskilt angeläget behov eller särskilda kvaliteter/egenskaper ska kunna viktas mot övriga planeringsfrågor. Kommunen bedömer att en ansats till en komplett beskrivning av olika egenskaper som kan öka markanspråkets angelägenhet lätt kan komma att bli inaktuell eller missa viktiga aspekter. I utställningshandlingen förtydligas därför att andra kvalitetsbedömningar eller egenskaper hos materialet kan vägas in i värderingen av täktplatsen.